

وہاں سے کہیں
منطوقہ اور منطوقہ
عزاد

منطق

پایہ دہم
رشتہ علوم انسانی

مؤلفان
ابراہیم امینی
حیدر جلالی
رضا آقاجانی

فرمولہ لیسٹ

فرمول بیسایکس

۵

نمونه
امتحانی

۳۵۴

پرسش
تشریحی

۷۰

صفحه
درسنامه

+ ۲:۳۵

فیلم
آموزشی
ویژه
شب
امتحان

9 786220 307617

تهران، میدان انقلاب
نیش بازارچه کتاب

www.gajmarket.com

فهرست

FILM	پاسخ	سؤالات	درسنامه
9 min	۹۸	۱۰	۶
16 min	۹۸	۱۸	۱۲
21 min	۹۸	۲۶	۲۰
16 min	۹۹	۳۴	۲۸
11 min	۱۰۰	۴۴	۳۶
17 min	۱۰۰	۵۳	۴۶
23 min	۱۰۱	۶۵	۵۵
20 min	۱۰۲	۷۶	۶۷
12 min	۱۰۲	۸۷	۷۸
10 min	۱۰۳	۹۵	۸۹

درس اول: منطق، ترازوی اندیشه
درس دوم: لفظ و معنا
درس سوم: مفهوم ومصداق
درس چهارم: اقسام و شرایط تعریف
درس پنجم: اقسام استدلال استقرایی
درس ششم: قضیه حملی
درس هفتم: احکام قضایا
درس هشتم: قیاس اقترانی
درس نهم: قضیه شرطی و قیاسی استثنایی
درس دهم: سنجشگری در تفکر

بازمبندی درس منطق

شماره درس	پایانی نوبت اول	پایانی نوبت دوم
اول	۲	۱
دوم	۳	۱/۵
سوم	۴	۱/۵
چهارم	۴	۱/۷۵
پنجم	۴	۱/۵
ششم	۳	۱/۲۵
هفتم	—	۳
هشتم	—	۳
نهم	—	۳/۲۵
دهم	—	۲/۲۵

امتحان نهایی

آزمون ۱	۱۰۶
آزمون ۲	۱۰۸
آزمون ۳	۱۱۰
آزمون ۴	۱۱۲
آزمون ۵: خردادماه ۱۴۰۳	۱۱۳
پاسخنامه تشریحی آزمون ۱ تا ۵	۱۱۶

۱

بخش

درستامه

و سوالات تشریحی

منطق، ترازوی اندیشه

در این درس می‌خوانیم

معنای خطای اندیشه و مغالطه
نکاتی دربارهٔ ماهیت علم منطق و کاربردهای آن
معنای تصور و تصدیق و نیز تعریف و استدلال و تفاوت آن‌ها

مشاوره

- منطق علمی است که در پی جلوگیری از خطای اندیشه است.
- منطق دانان می‌کوشند با **بررسی انواع خطاهای ذهن و دسته‌بندی آن‌ها**، راه‌های جلوگیری از آن‌ها را نشان دهند.
- هم‌چنین منطق دانان، قواعد جلوگیری از خطای فکری یا مغالطه و سفسطه را نیز مشخص کرده‌اند.
- مغالطه‌ها مثل بیماری‌هایی هستند که باید مراقب باشیم دچار آن‌ها نشویم؛ منطق از این جهت شبیه پزشکی است، چون همان‌طور که در پزشکی انواع بیماری‌ها و روش‌های پیشگیری و درمان آن‌ها بیان می‌شود، در منطق نیز پس از شناسایی انواع مغالطه، راه‌های جلوگیری از آن‌ها بیان می‌شود.
- خطای اندیشه، **مغالطه** یا **سفسطه** نامیده می‌شود که ممکن است **عمدی** یا **غیرعمدی** باشد.

← آموزش شیوهٔ درست اندیشیدن
← دسته‌بندی و توضیح قواعد ذهن
← بررسی و دسته‌بندی مغالطه‌ها (شناخت خطاهای فکر)

راه‌های جلوگیری از خطای فکر و اندیشه

ویژگی‌های ذهن انسان (رابطهٔ ذهن انسان با منطق)

- ۱ ذهن انسان به صورت طبیعی و براساس قواعدی می‌اندیشد.
- ۲ این قواعد کشف می‌شوند (نه اختراع یا ابداع و ایجاد، وضع و یا تولید) و به صورت علم منطق در اختیار ما قرار می‌گیرند.
- ۳ ذهن انسان به طور طبیعی منطقی رفتار می‌کند و بدون دانستن نام‌های این قواعد، آن‌ها را در زندگی خود به کار می‌برد.
- ۴ ذهن همواره در معرض لغزش و خطا قرار دارد.
- ۵ ذهن معمولاً در **استدلال‌های پیچیده** یا **تعریف دقیق اصطلاحات خاص** دچار اشتباه می‌شود.
- ۶ علم منطق به دسته‌بندی و توضیح قواعد ذهن می‌پردازد و این عمل، باعث **تشخیص سریع‌تر و دقیق‌تر** خطای ذهن می‌شود.

ویژگی‌های منطق

- ۱ علمی کاربردی و عملی است و نیازمند کسب مهارت است؛ مانند دوچرخه سواری، شنا، رانندگی
- ۲ تبخّر در آن نیاز به تمرین و ممارست دارد.

(مثلاً کسی با خواندن آئین‌نامه، راننده نخواهد شد و یا فقط با خواندن جزوه و کتاب، شنا یا دوچرخه سواری یاد نمی‌گیرد، بلکه حتماً باید به صورت عملی این آموزش‌ها را یاد بگیرد.)

- ۳ ابزاری در خدمت سایر علوم و دانش‌هاست؛ مانند سیستم‌های کنترلی خودرو که اگر مشکلی در خودرو وجود داشته باشد، آن مشکل را معلوم می‌کند و به نوعی هشداردهنده است ولی باعث حرکت خودرو نیست زیرا این وظیفه بر عهده موتور و سایر اجزای خودرو است؛ و یا مثل شاقول بنایی است که به بتا کمک می‌کند که دیوار را صاف بچیند و بسازد ولی جای مصالح و مواد ساختمانی را نمی‌گیرد.
- به کارگیری منطق، باعث پدید آمدن بنای فکری مستحکمی می‌شود اما آجرها و مواد لازم برای ساختن این بنا را باید از علوم دیگر تهیه کرد.

حیطه کاربرد منطق

- دانستن منطق برای فهم فلسفه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (البته نه فقط برای ارزیابی اندیشه‌های فلسفی).
- ما در سراسر زندگی خود به منطق نیازمندیم؛ زیرا می‌خواهیم درست فکر کنیم و درست تصمیم‌گیری کنیم.
- کاربرد منطق در زندگی روزمره باعث می‌شود تا در تعلیم و تعلم دچار خطا نشویم و برای متقاعد کردن دیگران دلیل بیاوریم و یا در داد و ستد فریب نخوریم.
- **نکته** اغلب آگهی‌های تجاری نوعی استدلال هستند؛ بنابراین برای بررسی درستی یا نادرستی آن‌ها به منطق نیاز داریم.
- استدلال‌آوری و تعریف کردن صحیح، از امور مهم زندگی روزمره هستند که کاربرد اصلی منطق در زندگی روزمره را نشان می‌دهند.

دو بخش اصلی منطق: تعریف و استدلال

تصور و تصدیق

علم و دانش بشر به دو حیطه کلی **تصور** و **تصدیق** تقسیم می‌شود.

تصور

- درک و فهم ما از چیزهای مختلف پیرامون مان است؛ مثلاً تصور ما از مدرسه، درخت، پدر، تیم ورزشی و ...
- تصور = مفهوم = معنا = صورت ذهنی = ادراک ساده بدون حکم

ویژگی‌های تصور

- 1 در تصور، به واقعیت داشتن یا نداشتن آن کاری نداریم و فقط همان مفهوم یا تصور را به ذهن می‌آوریم؛ پس در تصور فقط با معنا داشتن سروکار داریم. مثلاً یک مفهوم می‌تواند واقعی باشد و در دنیای خارج از ذهن وجود داشته باشد مثل درخت، انسان و ... و مفهومی نیز غیر واقعی باشد و در عالم واقعی وجود نداشته باشد مثل دیو و اسب بالدار و ... و در هر دو صورت ما با مفهوم و تصور سروکار داشته‌ایم.
- 2 در تصور یک مفهوم، به ارتباط آن با سایر امور، کاری نداریم و فقط همان را به ذهن می‌آوریم؛ یعنی صفت یا حالتی از سایر مفاهیم را به آن نسبت نمی‌دهیم و نیز حکم و قضاوتی نسبت به مفهوم صادر نمی‌کنیم؛ مثلاً وقتی می‌گوییم «درخت سیب»، حکمی صادر نکرده‌ایم.

تصدیق

- حکم و قضاوتی است که در مورد تصورات مختلف داریم و در آن اوصافی را به چیزی نسبت می‌دهیم یا از آن سلب می‌کنیم، مثلاً «هوا گرم است» یا «درخت سبز است» و ...
- تصدیق = جمله خبری = قضیه = ادراک به همراه حکم

ویژگی‌های تصدیق

- 1 تصدیق، جمله‌ای خبری است که قابلیت صدق (درستی) و کذب (نادرستی) دارد، مثلاً وقتی می‌گوییم «هوا گرم است» می‌توانیم آن را بپذیریم یا رد کنیم. بنابراین در تصدیق، با وجود یا عدم وجود حالت و صفتی برای موضوع روبه‌رو هستیم.
- 2 در تصدیق، حکم و قضاوت صادر می‌شود؛ مثلاً وقتی می‌گوییم «کتاب منطق مفید است» درباره کتاب منطق، حکم صادر و قضاوت کرده‌ایم.
- 3 در تصدیق، صفت و یا حالتی به چیزی نسبت داده می‌شود یا از آن سلب می‌شود؛ مثلاً در جمله «گل محمدی، عطر خوبی دارد» داشتن عطر خوب را به گل محمدی نسبت داده‌ایم و یا اگر بگوییم «بلیط سینما گران نیست» صفت گران بودن را از بلیط سینما سلب کرده‌ایم.

تفاوت‌های تصور و تصدیق

تصور	تصدیق
با معنا سروکار دارد	با واقعیت و عدم واقعیت سروکار دارد
قابلیت صدق و کذب ندارد	قابلیت صدق و کذب دارد
با درک مفهوم روبه‌رو هستیم	با حکم و قضاوت درباره خبری روبه‌رو هستیم
جمله خبری کامل نیست	حتماً جمله خبری کاملی است

نکات:

- 1 تصور، لزوماً یک کلمه نیست بلکه می‌تواند مجموعه یا گروهی از کلمات باشد مثلاً «درخت زیبای قدیمی حیاط خانه مادربزرگ من»
- 2 در تصدیق، حتماً باید معنای جمله کامل باشد؛ پس لزوماً هر وقت «فعل» در جمله بیاید بیانگر وجود یک تصدیق نیست بلکه باید معنای جمله نیز کامل باشد و خبری را برساند؛ مثلاً در عبارت «تیمی که قهرمان لیگ شد» چون هنوز حکم صادر نشده و منتظر ادامه خبر هستیم با یک تصور روبه‌رو هستیم ولی اگر جمله به صورت «تیمی که قهرمان لیگ شد مورد تحسین قرار گرفت» بیاید، چون معنای جمله کامل است و خبری نیز رسانده شده است پس با تصدیق مواجه شده‌ایم.

۳ جملات زیر اگرچه معنای کاملی دارند ولی چون خبری را نمی‌رسانند تصدیق محسوب نمی‌شوند:

- جملات پرسشی: دیدی که رسوا شد دلم؟
 جملات امر و نهی: برو کار میکن مگو چیست کار
 جملات منافی: یا رب، تو چنان کن که پریشان نشوم
 جملات تعجبی: چه اوضاع خوبی!
 جملات تمنایی: خواهش می‌کنم ساکت باش
 جملات آرزویی: کاش می‌شد با تو بودن را نوشت

هر کدام از مقدم و تالی در جملات شرطی به تنهایی (در درس ۶ با این نوع جملات آشنا خواهیم شد):

گر عقل، پشت حرف دل اما نمی‌گذاشت تردید، پا به خلوت دنیا نمی‌گذاشت
 جملات بی‌معنا: روز چهارشنبه شجاع است.

۴ مصدرها در زبان فارسی، تصور هستند مانند «خوردن»، «شکستن» و ...

۵ هر تصدیق، حداقل از سه تصور ساخته شده است زیرا یک تصور را به یک تصور دیگر نسبت داده‌ایم، مثلاً وقتی می‌گوییم «غذا شور است» تصور «شور بودن» را به تصور «غذا» نسبت داده‌ایم.

۶ برای تشخیص تصور یا تصدیق بودن یک عبارت، یک «چرا» قبل از عبارت مدنظر قرار دهید:

اگر آن عبارت با «چرا» یک جمله سؤالی با معنا ساخت، تصدیق است و اگر سؤالی بی‌معنا و یا ناقص ساخته شد، تصور است.

مثال ۱ پرسری که دیروز دیدم ← چرا پرسری که دیروز دیدم؟! (جمله بی‌معنا و ناقص است ← تصور)

۲ آن پسر را دیروز دیدم ← چرا آن پسر را دیروز دیدم؟ (معنادار ← تصدیق)

• پس برای تشخیص تصور و تصدیق، فقط به «فعل داشتن» جمله نباید توجه کنید بلکه حتماً به معنای جمله هم توجه کنید که کامل و بیانگر خبر باشد.

تمرین (صفحه ۸ کتاب درسی) - تمرین

سؤال از میان موارد زیر تصور و تصدیق را مشخص کنید:

۱ سیمرغ ۲ سیمرغ پرنده‌ای افسانه‌ای است. ۳ دانا ۴ توانا بود هرکه دانا بود.

پاسخ ۱ تصور ۲ تصدیق ۳ تصور ۴ تصدیق

تعریف و استدلال

- اگر تصویری برای ما ناشناخته و مجهول بود برای معرفی آن، از تصورات شناخته شده و معلوم استفاده می‌کنیم. مثلاً اگر کسی نداند تصور «دارابی» چیست؟ به او می‌گوییم «میوه»، «مرکبات»، «شبه پرتقال و نارنگی» و... است. بنابراین «دارابی» را برای او «تعریف» کرده‌ایم.
- اگر تصدیقی هم ناشناخته باشد از تصدیق‌های معلوم و شناخته شده استفاده می‌کنیم تا آن تصدیق را هم معلوم و مشخص کنیم. مثلاً اگر کسی نداند که «بلیط‌های الکترونیکی در وقت و هزینه‌ها صرفه جویی می‌کنند» می‌توانیم با استفاده از تصدیق‌های معلوم دیگر، مزایای این بلیط را به او نشان دهیم.

این کار «استدلال» نام دارد. یعنی از تصدیق‌های معلوم به کشف تصدیق مجهول برسیم.

• بنابراین، علم منطق به دو بخش اصلی تقسیم می‌شود:

۱ تعریف: کشف تصور مجهول از طریق تصورات معلوم ← چستی یک تصور

تصور
 تصورات معلوم
 تصورات مجهول
 به کمک تعریف

۲ استدلال: کشف تصدیق مجهول از طریق تصدیق‌های معلوم ← چرایی یک تصدیق

تصدیق
 تصدیق‌های معلوم
 تصدیق‌های مجهول
 به کمک استدلال

نکته کلید ورود به مبحث تعریف، آشنایی با مفاهیم و الفاظ است و کلید ورود به مبحث استدلال، آشنایی با قضیه و اقسام آن است.

تمرین (صفحه ۱۰ کتاب درسی) - تمرین

سؤال مشخص کنید کدام یک از موارد زیر تعریف و کدام یک استدلال هستند:

۱ چون فاشق چوبی گرما را منتقل نمی‌کند، غذا را با آن هم بزنی دستت نمی‌سوزد.

۲ منطق علمی است که از خطای ذهن جلوگیری می‌کند.

۳ معلم ما در کلاس است؛ پس در خانه‌اش نیست.

۴ ترابری یعنی حمل و نقل کالا یا مسافر از جایی به جای دیگر.

پاسخ ۱ استدلال ۲ تعریف ۳ استدلال ۴ تعریف

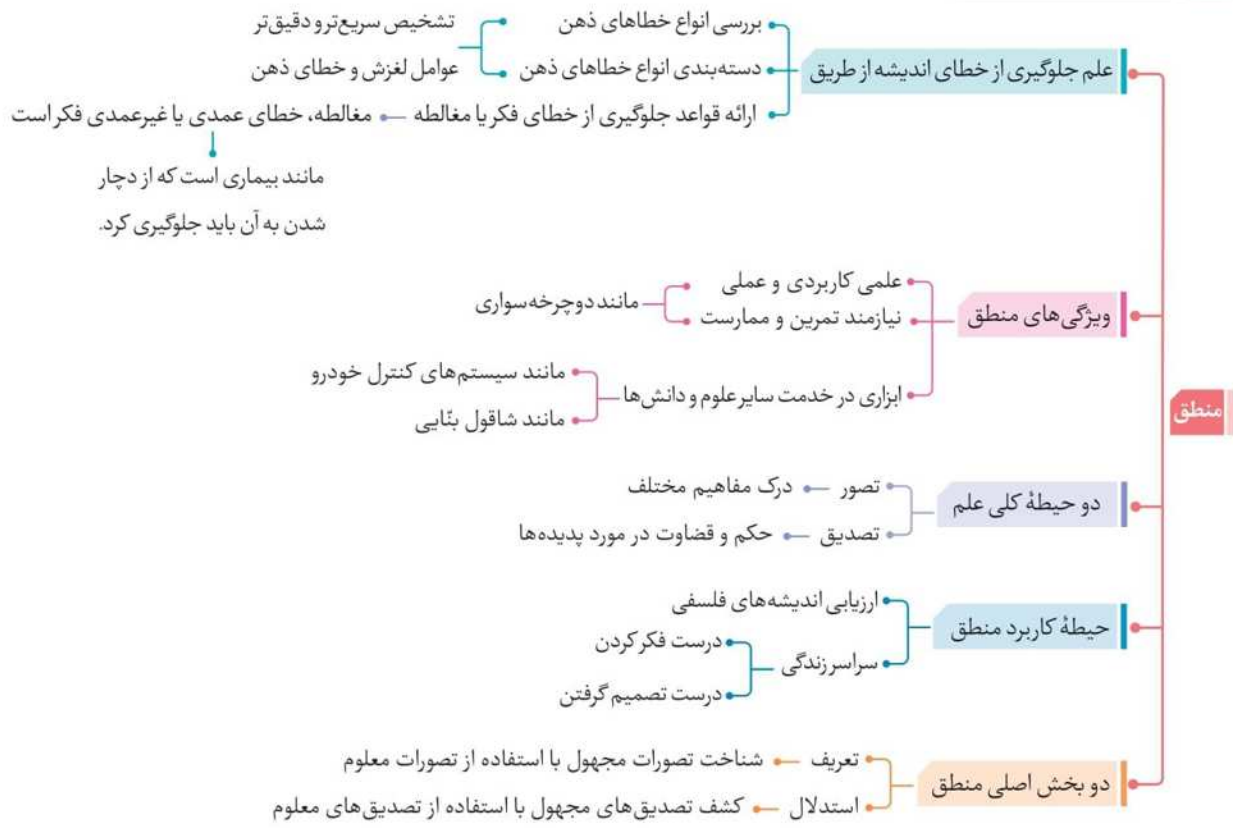
فعالیت تکمیلی (صفحه ۱۰ کتاب درسی)

سؤال ۱ جملاتی که با «چیست» پایان می‌پذیرند و جملاتی که با «چرا» آغاز می‌شوند با کدام یک از دو مبحث اصلی منطق ارتباط دارند؟
 ۲ از میان موارد زیر تصورها و تصدیق‌ها را مشخص کنید:
 ۳ اگر ذهن انسان به طور طبیعی بر اساس قواعدی می‌اندیشد، چه نیازی به خواندن منطق داریم و چرا به صرف خواندن کتاب‌های منطق از خطای ذهن مصون نمی‌مانیم؟

پاسخ ۱ «چیست» ← تعریف
 «چرا» ← استدلال
 ۲ تصدیق (آ) منطق معیار تفکر است / تصور (ب) منطق / تصدیق (پ) تصدیق بخشی از علم است / تصور (ت) کوه سه‌سهند / تصدیق (ج) کوه سه‌سهند مرتفع است
 ۳ ۱- منطق قانون طبیعی ذهن ماست و اختراع یا قرارداد اجتماعی نیست.
 ۲- با وجود آن‌که منطق قانون طبیعی ذهن ماست، نیازمند خواندن منطق هستیم زیرا ذهن در معرض لغزش قرار دارد و در مواجهه با استدلال‌های پیچیده یا تعریف مفاهیم تخصصی قادر به تشخیص سریع اشتباهات نیستیم.
 ۳- استفاده از منطق نیازمند به دست آوردن نوعی مهارت است و بدون تمرین و ممارست نمی‌توان به صورت مناسب و به موقع از آن استفاده کرد.
 ۴- هر علمی به صرف خواندن مفید نیست و باید در عمل از آن استفاده کرد. بدین جهت صرف خواندن کتاب‌های منطقی و بدون استفاده از آن، از خطا مصون نمی‌مانیم.

اقسام علم	اقسام فکر (حیطه‌های منطق)	هدف
تصور	تعریف	رسیدن به «چیستی»
تصدیق	استدلال	رسیدن به «چرایی»

درس در یک نگاه

سؤالات تشریحی

درس اول: منطق، ترازوی اندیشه

برای مشاهده فیلم
شب امتحان این درس
اسکن کنید.

سؤالات صحیح / غلط

۱. منطق دانان کوشیده‌اند قواعدی را که باید رعایت کنیم تا دچار خطای فکری یا اصطلاحاً مغالطه نشویم، مشخص کنند.
۲. مغالطات همچون بیماری‌هایی هستند که باید از دچار شدن به آن‌ها برحذر بود.
۳. دانستن مغالطات برای منطق‌دان لازم است تا بتواند با آن‌ها مبارزه کند.
۴. منطق، علمی نظری است که تبخّر در آن به تمرین و ممارست نیاز دارد.
۵. سایر علوم ابزاری در خدمت دانش منطق است.
۶. دانستن منطق تنها برای ارزیابی اندیشه‌های فلسفی به کار می‌رود.
۷. ما انسان‌ها در سراسر زندگی خود به منطق نیازمندیم؛ زیرا می‌خواهیم درست فکر کنیم و درست تصمیم‌گیری کنیم.
۸. ذهن انسان به صورت طبیعی بر اساس قواعدی می‌اندیشد.
۹. منطق‌دانان قواعد ذهن را کشف کرده‌اند و به صورت علم منطق در اختیار ما قرار داده‌اند.
۱۰. منطق را به شاقول بنایی تشبیه کرده‌اند که به‌کارگیری آن باعث پدید آمدن بنای فکری مستحکمی می‌شود.
۱۱. در تصدیقات حکم و قضاوت وجود دارد.
۱۲. عبارت «بهترین و طولانی‌ترین شب سال» یک تصور است.
۱۳. عبارت «عزت انسان در بی‌نیازی از خلق است» یک تصدیق به حساب می‌آید.
۱۴. عبارت «ادب میراث همیشگی است» یک تصدیق است.

سؤالات جای خالی

۱۵. علمی که در پی جلوگیری از خطای اندیشه است، نام دارد.
۱۶. منطق‌دانان می‌کوشند، قواعدی را که باید رعایت کنیم تا دچار خطای فکری یا اصطلاحاً نشویم مشخص کنند.
۱۷. هم چون بیماری‌هایی هستند که باید از دچار شدن به آن‌ها برحذر بود.
۱۸. تأکید منطق بر آموزش شیوه درست است تا از این طریق قادر به تشخیص خطاهای ذهن که بی‌شمارند باشیم.
۱۹. منطق علمی است که تبخّر در آن به تمرین و ممارست نیاز دارد.
۲۰. دانش ابزاری در خدمت سایر علوم و دانش‌هاست.
۲۱. دانش بشری را به دو حیطه کلی و تقسیم می‌کنیم.
۲۲. در حکم و قضاوت وجود دارد.
۲۳. به کمک، از صورهای معلوم به شناخت صورهای مجهول و به کمک از تصدیق‌های معلوم به کشف تصدیق‌های مجهول دست می‌یابیم.

سؤالات پاسخ کوتاه

۲۴. دو حیطه دانش بشری را نام ببرید.
۲۵. مشخص کنید که کدام یک از موارد زیر تصور و کدام یک تصدیق هستند؟
[۱] مدارس کشور در سال تحصیلی ۹۸ از اسفند ماه تعطیل شد.

ب میدان نفتی آزادگان به دلیل وسعت زیاد، به دو بخش آزادگان شمالی و جنوبی تقسیم شده است.

ج وقتی وارد پارک ساعی و پارک ملت تهران شدم

د از طرف یونسکو، سندج به عنوان شهر خلاق موسیقی شناخته شد.

ه غار کرفتوی دیواندره

و بندرعباس شهر خلاق صنایع دستی

ز شهر یاسوج به دلیل جاذبه‌های طبیعی و گردشگری به عنوان پایتخت طبیعت ایران شناخته می‌شود.

ح مراسم توپ طلا

ط شیراز، نیشابور، اصفهان و قزوین از شهرهایی هستند که برای دوره‌ای پایتخت فرهنگی نام‌گذاری شده‌اند.

ی دبیرخانهٔ کشوری فلسفه و منطق

ک خوزستان به ۱۱ کشور جهان، خرما صادر کرده است.

ل آبشار نوژیان در استان لرستان با ۹۵ متر ارتفاع

۲۶. دو عبارت زیر چه تفاوتی با یکدیگر دارند؟

آ دانش آموز ایرانی

ب منطق، یکی از دروس دبیرستان است.

۲۷. دو حیطة اصلی منطق را نام ببرید.

۲۸. علم منطق را تعریف کنید.

۲۹. مشخص کنید کدام یک از موارد زیر تعریف و کدام یک استدلال هستند.

آ زیروار دریاچه‌ای واقع در شهر مریوان که دارای آب شیرین است.

ب اگر اهل تحقیق در زمینه نفت و گاز هستید به شهر آغاچاری سفر کنید.

ج اگر کارون خشک شود، کشاورزی ایران نیز با مشکل مواجه می‌شود.

د حمایت از کالای ایرانی یعنی حمایت از پشتکار و آیندهٔ جوانان کشور.

ه فقط از ما خرید کنید چون ما بهترین و مرغوب‌ترین کاپشن‌های مردانه و زنانه را با پایین‌ترین قیمت بازار در اختیار شما قرار می‌دهیم.

و منطقهٔ زیبای چهل چشمه منطقه‌ای با چشم‌انداز زیبا و توریستی که در شهرستان دیواندرهٔ کردستان قرار دارد.

ز بر اساس متون تاریخی، چون در شهر زنجان ۵ بلوک وجود داشت، به این خاطر بدان خمسه می‌گویند.

ح به سبب طبیعت مساعد سردشت، به ویژه تنوع گیاهان جنگلی و وجود آب و هوای مساعد، شرایط مناسبی برای پرورش زنبور عسل به دو روش

سنتی و شیوهٔ نوین وجود دارد. پس در سفر خود به این شهر، عسل طبیعی، سوغاتی ببرید.

ط شش انداز، یکی از غذاهای بسیار مقوی زنجان‌ها است که بیشتر در شب‌های چهارشنبه سوری پخته می‌شود.

ی آغوزنون، شیرینی شب یلدا که زنان شمالی با عشق به دو صورت کنجدی و گردویی تهیه می‌کنند.

سوالات پاسخ بلند

۳۰. مفاهیم زیر را تعریف کنید.

آ تعریف

ب استدلال

۳۱. منطق دانان، برای این‌که انسان در زمان اندیشیدن دچار مغالطه نشود، چه کوششی نموده‌اند؟

۳۲. چرا منطق را به شاقول بنایی تشبیه کرده‌اند؟

۳۳. آیا دانستن علم منطق تنها برای ارزیابی اندیشه‌های فلسفی است؟ چرا؟

۴
بخش

پاسخ‌نامه

دروس ۱ | منطق، ترازوی اندیشه

۱	صحیح	۲	صحیح	۳	صحیح
۴	غلط	۵	غلط	۶	غلط
۷	صحیح	۸	صحیح	۹	صحیح
۱۰	صحیح	۱۱	صحیح	۱۲	صحیح
۱۳	صحیح	۱۴	صحیح	۱۵	منطق
۱۶	مغالطه	۱۷	مغالطات	۱۸	اندیشیدن
۱۹	کاربردی	۲۰	منطق	۲۱	تصور - تصدیق
۲۲	تصدیقات	۲۳	تعریف - استدلال		
۲۴	تصور و تصدیق				
۲۵	آ) تصدیق	ب) تصدیق	ج) تصور		
	د) تصدیق	ه) تصور	و) تصور		
	ز) تصدیق	ح) تصور	ط) تصدیق		
	ی) تصور	ک) تصدیق	ل) تصور		
۲۶	آ) تصور است. حکم و قضاوت ندارد.				
	ب) تصدیق است. حکم و قضاوت دارد.				
۲۷	تعریف و استدلال				
۲۸	علمی که در پی جلوگیری از خطای اندیشه است.				
۲۹	آ) تعریف	ب) استدلال	ج) استدلال		
	د) تعریف	ه) استدلال	و) تعریف		
	ز) استدلال	ح) استدلال	ط) تعریف		
	ی) تعریف				

۳۰ | آ) در آن روش صحیح تعریف کردن بیان می‌شود و به ما کمک می‌کند تا از تعریف اشتباه پرهیز کنیم.

ب) در آن روش صحیح استدلال کردن بیان می‌شود و به ما کمک می‌کند تا از استدلال اشتباه پرهیز کنیم.

۳۱ | با بررسی انواع خطاهای ذهن و دسته‌بندی آن‌ها، راه‌های جلوگیری از آن‌ها را نشان داده‌اند. هم‌چنین قواعدی را که باید رعایت کنیم تا دچار خطای فکری یا اصطلاحاً مغالطه نشویم، مشخص کرده‌اند.

۳۲ | زیرا به کارگیری آن باعث پدید آمدن بنای فکری مستحکمی می‌شود؛ اما آجرها و مواد لازم برای ساختن این بنا را باید از علوم دیگر تهیه کرد.

۳۳ | خیر، هر یک از ما در سراسر زندگی خود به منطق نیازمندیم؛ زیرا می‌خواهیم درست فکر کنیم و درست تصمیم‌گیری کنیم. امروزه با فراگیر شدن رسانه‌ها و نیز حجم انبوه اطلاعات صحیح و غلط بیش از پیش نیازمند علمی هستیم که شیوه‌های جلوگیری از خطای اندیشه را به ما آموزش دهد. بنابراین استدلال‌آوری و تعریف کردن صحیح، اموری نیستند که تنها در محیط تحصیلی با آن‌ها سر و کار داشته باشیم.

دروس ۲ | لفظ و معنا

۳۴	صحیح	۳۵	صحیح	۳۶	غلط
۳۷	غلط	۳۸	صحیح	۳۹	غلط
۴۰	غلط	۴۱	صحیح	۴۲	صحیح

۴۳	غلط	۴۴	صحیح	۴۵	صحیح
۴۶	صحیح	۴۷	خارج	۴۸	منطق
۴۹	الفاظ	۵۰	نیست	۵۱	اشتراک لفظی
۵۲	مطابقی	۵۳	تضمنی		
۵۴	توسل به معنای ظاهری	۵۵	دیکنه یا املا		
۵۶	ویراستاران				
۵۷	آ) مغالطه اشتراک لفظ				
	ب) مغالطه ابهام در مرجع ضمیر				
	ج) مغالطه ابهام در مرجع ضمیر				
	د) مغالطه نگارشی کلمات				
	ه) مغالطه اشتراک لفظ				
۵۸	مطابقی	۵۹	تضمنی		
۶۰	لفظ بر معنا	۶۱	تضمنی - مطابقی - التزامی		
۶۲	آ) التزامی	ب) تضمن	ج) تضمن	د) مطابقه	
	ه) مطابقه	و) التزامی	ز) التزامی	ح) التزامی	
۶۳	زیرا برای بیان و انتقال افکار خود به دیگران از الفاظ استفاده می‌کنیم. خطای در الفاظ و معنای آنها می‌تواند باعث خطا در اندیشیدن (تعریف و استدلال) شود.				
۶۴	آ) چند معنای متعدد به کمک یک لفظ واحد بیان می‌شوند. مانند شیر				
	ب) اشتباه گرفتن کلماتی که ظاهری مشترک دارند. این مغالطه یکی از شایع‌ترین انواع خطاهای ذهنی است.				
	ج) به کار بردن معانی مطابقی، به جای تضمینی و التزامی کلمات				
	د) عدم رعایت دقیق علائم سجاوندی و اعراب و حرکات کلمات، یا املا و دیکنه کلمات.				
	ه) استفاده از عبارات دوپهلوه که ناشی از مشخص نبودن مرجع ضمیر است.				

دروس ۳ | مفهوم و مصداق

۶۵	صحیح	۶۶	غلط	۶۷	صحیح
۶۸	صحیح	۶۹	غلط	۷۰	صحیح
۷۱	صحیح	۷۲	غلط	۷۳	غلط
۷۴	صحیح	۷۵	غلط	۷۶	صحیح
۷۷	غلط	۷۸	صحیح	۷۹	صحیح
۸۰	صحیح	۸۱	جزئی	۸۲	جزئی
۸۳	جزئی	۸۴	کلی	۸۵	کلی
۸۶	تساوی	۸۷	تباین	۸۸	مطلق
۸۹	من‌وجه	۹۰	عام - خاص	۹۱	مطلق
۹۲	تباین	۹۳	تباین		
۹۴	جزئی				
۹۵	آ) جزئی	ب) کلی			
۹۶	امام رضا: جزئی	امام: کلی			
۹۷	آ) ایران	ب) مردم، حقیقت			

ساعت شروع: ۱۰ صبح

آزمون نوبت اول

آزمون ۱

ردیف	سؤالات امتحانی	نمره
۱	درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را تعیین کنید. (الف) برای ارائه فرضیه‌های علمی از استقرای تعمیمی استفاده می‌شود. (ب) مغالطه تعمیم شتاب زده فقط ناشی از رعایت نکردن تعداد مناسب نمونه‌های آماری است. (ج) در تعریف مفهومی، جنبه مشترک و ویژگی اختصاصی مجهول ذکر می‌شود. (د) در استنتاج بهترین تبیین، ممکن است تمام احتمالات به ذهن ما نیاید.	۱
۲	جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید. (الف) دانشمندان سعی می‌کنند با استفاده از استدلال‌های استقرائی مبنایی درست برای علوم تجربی فراهم آورند. (ب) استدلالی که در آن از مقدمه‌ای جزئی، نتیجه جزئی می‌گیریم استدلال نامیده می‌شود. (ج) استدلالی که در آن مقدمات ضرورتاً نتیجه را در پی دارد، استدلال نامیده می‌شود. (د) ویژگی مشترک استدلال‌های استقرایی بودن آن‌ها است. (ه) سیر از کلی به جزئی بیانگر استدلال است.	۱/۲۵
۳	گزینه درست را انتخاب کنید. نسبت میان دو مفهوم (دانش آموز و درس خوان) کدام است؟ (۱) (۲) (۳) (۴)	
۴	در کدام عبارت ممکن است مغالطه اشتراک لفظ رخ ندهد؟ (۱) سینا چند عکس از ما گرفت. (۲) علی چند غزل از مولوی را خوب خواند. (۳) من مثل محمد فعال و پویا نیستم. (۴) در زبان فارسی کتاب‌هایی امثال قرآن زیاد نیست.	
۵	در تعریف مفهومی، ابتدا مفهوم و سپس مفهوم بیان می‌شود که اولی بیانگر و دومی بیانگر (۱) عام - خاص - وجه افتراق - وجه اشتراک (۲) خاص - عام - وجه افتراق - وجه اشتراک (۳) خاص - عام - وجه اشتراک - وجه افتراق (۴) عام - خاص - وجه اشتراک - وجه افتراق	
۶	کدام تعریف با بقیه متفاوت است؟ (۱) آرشيو: بايگانی (۲) پراگماتيسم: عمل‌گرا (۳) کووید ۱۹: ویروس کرونا (۴) ویروس کرونا:	
۷	در ابیات زیر چه استدلالی به کار رفته است و نتیجه آن کدام است؟ با بدان کم نشین که صحبت بد / گرچه پاکی تو را پلید کند / آفتاب ارچه روشن است / او را باره‌ای ابرناپدید کند (۱) استدلال تمثیلی - قوی (۲) استدلال قیاسی - قوی (۳) استدلال تمثیلی - ضعیف (۴) استنتاج بهترین تبیین - قوی	
۸	کدام گزینه بیانگر وجه اشتراک استقرای تمثیلی و استقرای تعمیمی است؟ (۱) هر دو از یک مقدمه جزئی آغاز می‌شوند. (۲) هر دو از یک مقدمه قطعی آغاز می‌شوند. (۳) نتیجه هر دو قطعی و قابل اعتماد است. (۴) نتیجه هر دو جزئی است.	
۹	به سؤال‌های زیر پاسخ دهید. مشخص کنید هریک از موارد زیر کدام یک تصور و کدام یک تصدیق است؟ (الف) هوای سرد زمستان امسال (ب) هوا سرد است (ج) برف آمد (د) مدرسه بهشتی	

۱	هر یک از موارد زیر مصداق کدام یک از اقسام دلالت (مطابقه، تضمن، التزام) است؟ الف) ماشین خریدم ب) خودکارم شکست ج) به شهر گفتم د) خورشید سکه طلایی آسمان	۱۰										
۱/۷۵	تعیین کنید هر یک از مواردی که زیر آن خط کشیده شده، کدام یک کلی و کدام یک جزئی است؟ الف) «من» یک نقطه دارد. ب) حافظ، حافظ قرآن بود. ج) محمد به والدین احترام می‌گذارد. د) بهرام گور با گورش از کنار گوری گذشت.	۱۱										
۱	هر یک از موارد زیر مصداق کدام یک از نسبت‌های چهارگانه (تساوی، من وجه، مطلق و تباین) است؟ (فقط نام ببرید) الف) گردو، گرد: ب) سفید، میز: ج) درخت، سنگ: د) انسان، مغز:	۱۲										
۱/۵	مشخص کنید در هر یک از تعاریف زیر، کدام یک از شرایط تعریف رعایت نشده است؟ فقط اشکال را ذکر کنید. الف) دانشجو: انسان دارای سواد خواندن و نوشتن ب) حرکت مکانی: انتقال شیء از مکانی به مکان دیگر ج) سخن چین: واشی	۱۳										
۱/۵	هر یک از موارد زیر مصداق کدام یک از اقسام تعریف است؟ (فقط نام ببرید) الف) شاپک: شماره استاندارد بین‌المللی کتاب ب) مربع: شکلی با چهار ضلع مساوی قائمه ج) انسان: آرام، فرزام و آراس	۱۴										
۱/۵	هر یک از موارد زیر مصداق کدام یک از اقسام استدلال استقرایی (تمثیلی، استنتاج بهترین تبیین و تعمیمی) و قیاس است؟ الف) هر دانش آموزی دارای سواد خواندن است. پس: محمد هم دارای سواد خواندن است. ب) انسان بدون اخلاق مانند درخت بی میوه است. ج) با بررسی تعدادی از ورقه‌های امتحانی دانش آموزان متوجه شدم همه آن‌ها در امتحان نمره عالی می‌گیرند.	۱۵										
۱/۵	هر یک از موارد زیر مصداق کدام یک از اقسام مغالطه (اشتراک لفظ، نگارشی، مرجع ضمیر، توسل به معنای ظاهری) است؟ الف) قند شیرین است. شیرین مزه است. ← نتیجه: قند مزه است. ب) محمد دیکته می‌نوشت او همه را غلط نوشت. ج) ارض این اتاق ۶ متر است.	۱۶										
۱	مشخص کنید هر یک از موارد زیر کدام یک قضیه و کدام یک جمله انشایی است؟ الف) کاشکی هستی زبانی داشتی! ب) باران آمد. ج) میزبان دوستان را که رسم مروت نیست. د) به به چه زیباست!	۱۷										
۱/۵	موضوع، محمول و رابطه را در قضایای زیر مشخص کنید: ۱) دانشجوی زرتگی است او ۲) حضورم را ز شهر حاشا می‌کنم	۱۸										
۰/۵	مشخص کنید دامنه مصادیق موضوع در کدام یک از دو جمله زیر گسترده‌تر است؟ ۱) آب مایع است ۲) انسان دانش آموز است.	۱۹										
۱	تعیین کنید هر یک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ مرتبط است؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)	۲۰										
	<table border="1"> <tr> <td>الف) تصور مجهول</td> <td>۱) انسان چیست؟</td> </tr> <tr> <td>ب) منطوق</td> <td>۲) یکی از اقسام علم که در آن چیزی را به چیزی نسبت نمی‌دهیم.</td> </tr> <tr> <td>ج) تصدیق</td> <td>۳) در جواب پرسش‌های چرایی می‌آید.</td> </tr> <tr> <td>د) استدلال</td> <td>۴) دارای حکم و قضاوت است.</td> </tr> <tr> <td>ه) تصور</td> <td></td> </tr> </table>	الف) تصور مجهول	۱) انسان چیست؟	ب) منطوق	۲) یکی از اقسام علم که در آن چیزی را به چیزی نسبت نمی‌دهیم.	ج) تصدیق	۳) در جواب پرسش‌های چرایی می‌آید.	د) استدلال	۴) دارای حکم و قضاوت است.	ه) تصور		
الف) تصور مجهول	۱) انسان چیست؟											
ب) منطوق	۲) یکی از اقسام علم که در آن چیزی را به چیزی نسبت نمی‌دهیم.											
ج) تصدیق	۳) در جواب پرسش‌های چرایی می‌آید.											
د) استدلال	۴) دارای حکم و قضاوت است.											
ه) تصور												
۲۰	★ موفق و مؤید باشید. ★											

آزمون ۵ تا ۱

پاسخ‌نامه تشریحی

آزمون ۱

۱ الف) نادرست
ب) نادرست
ج) درست
د) درست
(هر مورد ۰/۲۵)

۲ الف) قوی
ب) تمثیلی
ج) قیاسی
د) احتمالی
ه) قیاسی
(هر مورد ۰/۲۵)

۳
گزینه «۱»
(هر مورد ۰/۵)

۴ گزینه «۳» - من مثل محمد فعال و پویا نیستم، مغالطه مرجع ضمیر است. (هر مورد ۰/۵)

۵ گزینه «۴» - عام - خاص - وجه اشتراک - وجه افتراق
(هر مورد ۰/۵)

۶ گزینه «۴» - ویروس کرونا: تعریف مصداقی است و بقیه لغوی هستند
(هر مورد ۰/۵)

۷ گزینه «۳» - استدلال تمثیلی - ضعیف (هر مورد ۰/۵)

۸ گزینه «۱» - هر دو از یک مقدمه جزئی آغاز می‌شوند.
(هر مورد ۰/۵)

۹ الف) تصور
ب) تصدیق
ج) تصدیق
د) تصور
(هر مورد ۰/۲۵)

۱۰ الف) مطابقه
ب) تضمن
ج) التزام
د) التزام
(هر مورد ۰/۲۵)

۱۱ الف) جزئی
ب) جزئی - کلی
ج) جزئی - کلی
د) جزئی - کلی
(هر مورد ۰/۲۵)

۱۲ الف) عموم و خصوص مطلق
ب) عموم و خصوص من وجه
ج) تباین
د) تباین
(هر مورد ۰/۲۵)

۱۳ الف) تعریف مانع نیست.
ب) تعریف دوری است.
ج) تعریف واضح و روشن نیست.
(هر مورد ۰/۵)

۱۴ الف) تعریف لغوی
ب) تعریف مفهومی
ج) تعریف مصداقی
(هر مورد ۰/۵)

۱۵ الف) قیاسی

ب) استدلال تمثیلی

ج) استقرای تعمیمی
(هر مورد ۰/۵)

۱۶ الف) اشتراک لفظ
ب) اشتراک لفظ

ج) نگارشی کلمات
(هر مورد ۰/۵)

۱۷ الف) انشایی
ب) قضیه

ج) انشایی
(هر مورد ۰/۲۵)

۱۸ الف) او (موضوع) دانشجوی زرنگی (محمول) است. (رابطه)

ب) من (موضوع) حاشاکننده حضورم از شهر (محمول) هستم (رابطه). (هر مورد ۰/۲۵)

۱۹ ۱) هر آبی (+) مایع است.
(هر مورد ۰/۵)

۲۰ الف) تصور مجهول

ب) تصور

ج) استدلال

د) تصدیق
(هر مورد ۰/۲۵)

آزمون ۲

۱ الف) درست
ب) درست

ج) نادرست
د) درست

ه) نادرست
و) درست

ز) نادرست
(هر مورد ۰/۲۵)

۲ الف) قوی
ب) تعمیمی قوی

ج) قیاسی
د) قیاسی

ه) استقرای تمثیلی
و) استقرائی تعمیمی

ز) الفاظ
(هر مورد ۰/۲۵)

۳ الف) تصور
ب) تصدیق

ج) تصدیق
د) تصور
(هر مورد ۰/۲۵)

۴ الف) التزام
ب) تضمن

ج) مطابقه
د) التزام
(هر مورد ۰/۲۵)

۵ الف) جزئی
ب) جزئی - کلی

ج) کلی - جزئی
د) جزئی - کلی - کلی
(هر مورد ۰/۲۵)